DE METRITIDE DISSERTATIO INAUGURALIS QUAM AD SUMMOS IN...

Pietro Zaccaria

DE
METRITIDE
DISSERTATIO INAUGURALIS

QUAM

AD SUMMOS IN MEDICINA

HONORES OBTINENDOS PUBLICE LEGIT

IN C. R. ARCHIGYMNASIO PATAVINO

PETRUS ZACCARIA

SANDRIGIENSIS EX LUPIA

PATAVII

EX TYPIS VALENTINI CRESCINII

MDCCCXXX

Uterus quovis Medicinae tempore unam ex illis organismi viventis partibus constituit, quae insuperabilem quasi, aut sane arduum scopulum exhibuit subtilioribus investigationibus excogitantium magis et introspicientium, qui physiologicas scientias recolerunt. Ejus in generationis opere functio, densiora inter et abdita naturae mysteria adhuc habitat. Quamvis enim pulcherrimae observationes et experimenta permulta quorumdam summorum hominum non nihil lucis quoad ejus physiologiam intulerint, nihilo secius laudabiles tantum hypotheses recensentur, facta vero certa, positiva, et hisce diebus desiderantur. Qua de re cum Platone repetere con-

ducit: Plato... apud Diemerbroechium Anat. Corp. hum. pag. 144. « *Uterus est animal per se communi vita cum reliquo mulieris corpore non conjunctum, Sicque inde sequatur unum animal componi ex duobus, vel unum esse alterius partem integrantem* ». Neque densae minus tenebrae noscuntur, quibus perscrutator Medicus obvolvitur, dum morbos qui hoc viscus corripiunt tendit detegere et mederi. Morbi forma nulla exstat, quam uterus fingere nequeat, nullum habetur symptoma, quod ab illo non possit moveri; atque facilis haec mobilitas, haec proteiformis inconstantia, adeo minus audentium mentem potuit occupare, ut phaenomenorum desides inertesque spectatores manerent, quae numquam explicare ausi sunt. Quin immo vago *Hysterismi* nomine, dum hinc propriam texerunt ignorantiam, eo magis illinc propriis oculis celarunt, id, quod inutile opus inquirere putarunt. Morbus autem hujusce visceris cognoscitur, qui cum certus sit, neque difficilem diagnosim offerat, quandoquidem curanti victorias concedit, quae ab aliis sperare saepissime negatur. *Metritidis* vocabulo venit; atque hoc de argumento aliqua proferre in animo est quoad ejus symptomata, causas, decursum et curationem; hoc pacto tamen

ut illud Quintiliani recordem: « *Fructum studiorum viridem et adhuc dulcem promi decet, dum venia et spes est, et paratus favor, et audire non dedecet, et si quid desit operi supplet aetas, et si qua sunt dicta juveniliter pro indole accipiuntur* ».

Metritis sibi nihil aliud vult, quam uteri inflammatio. Quam facile viscus hoc in hunc morbum incidere possit, nemo est qui non videat, si animadvertit functiones omnes, quibus praeest, et quam saepe ad illas exequendas incitatur, exaltatur. In virginibus tamen hoc sane raro evenire consuescit, neque ullum, quod sciam, a practicis exemplum nobis usque nunc traditum fuit. Tempus, quo majorem mulieres ad hunc morbum habent proclivitatem, in gestatione et partu praesertim decurrit.

Symptomata, quibus uteri inflammatio Medicorum oculos subit, variant prout integrum viscum afficiatur, aut variae ejus hinc inde partes correptae sint. Nihilominus tamen febri acuta remittenti plerumque comitatur, anxietate, dolore ardenti fixo sub pressione crescenti, sub attactu oris uteri atroci.

Phlegmonosa nunc, nunc *Erysipilatosa* phlogosis est; *Primaria* etiam a *Symptomatica* discriminatur.

Quo major morbi impetus est, eo vividius feminam horror et anxietas invadunt. Calor hinc subsequitur cum pulsu sub morbi initio semper magno, frequenti, qui in robustis ad finem usque idem servatur; in debilibus vero parvus ac debilis inde sentitur. Dolor fixus saevit illos partus simulans; ardor dein oritur intollerabilis; cruciatus passim insurgunt. Sin gravida pridem femina erat pulsans magis et fixior dolor inhaeret; pulsus plenior est ac durior. Abdomen in puerperis naturaliter tumet, sed molle percipitur; in metritide vero vix augetur, et tantum si fundus praecipue detinetur, tumor super pubem sentitur parum expansus. Sin collum magis affectum sit, explorantis digiti attactum minime patitur, maximum et in vagina calorem extendit. Utrumque latus intensa magis propria in regione symptomata ludit. Quoad consensus phaenomena recensentur; nausea, vomitus, jactatio, mingendi et alvum evacuandi frequens desiderium; alvus tamen aut fluida nimis aut obstipa. Mammae quandoque tument et dolent; non raro vero flaccidae fiunt. Sitis ingens urget; cephalaea, lingua sicca, faciei rubor, pervigilium, suspiria, dyspnoea; pleuriticus insaevit dolor, ad claviculas extensus, tussis sicca, molesta; hypochon-

driorum tensio. In scenam prodeunt insuper tendinum subsultus, meteorismus, convulsiones; pulsus contrahitur, intermittit, frequentissimus fit; extremitates rigent, gangraenae sub intensissimo frigore efformatio dignoscitur; humoris foetentissimi fluxus ex vagina, lipothymiae, dejectiones involuntariae, sopores, mors ipsa demum phaenomenorum syndromen claudit.

Observatum non semel est Metritidem quandoquidem epidemice grassari. Febris autem anni constitutionem sequitur; a varia causarum vi ejus impetus et decursus dependet.

Causae hunc morbum producentes in proegumenas et procatarticas distingui facile possunt. Quum enim alias idem morbus apparuerit, aut abortus enatus sit, aut irritans stimulus in diuturnum egerit, sat est cur in hunc morbum dispositio habeatur.

Procatarticae causae eaedem sunt quae quemvis alium phlogisticum processum incendere valent. In primis praestant, lapsus gravidae, contusiones, vulnera, compressiones, fasciae arctius abdomini circumductae, perinaei, vaginae laceratio, peritonaei, aut intestinorum inflammatio, cystitis, hepatitis, splenitis, ovaritis; versionis negotium rudi manu peractum; et instrumentorum minus cautus et indigens

usus. Ad rem hic loci monendum esse puto, quod non difficilis forcipis adplicatio frequentiorem quam necessitas exposcat usum fecit; neque parvum Chirurgorum numerum haberi, qui ut qua polleant dexteritate demonstrent, cito nimis ad operationem deveniunt. Aliae insuper causae enumerantur in partu difficili, et diuturno; in suppressione repentina lochiorum, menstruorum aut cujuslibet aliae suetae sanguinis evacuationis ob iram, terrorem, aut frigus aestuante corpore genitalibus imprudenter admotum.

Prognosis variat pro variis, a quibus premimur, circumstantiis; prout morbi decursus mitis aut violentus procedat, prout causa, a qua morbus progignitur, vehemens fuerit nec ne, prout aegrotantis sensilitas, aut constitutio firma aut debilis pateat, prout epidemica constitutio aliis in casibus valuit. Continuo enim mente erit retinendum quod celebratissimus Petrus Frank scriptum reliquit: « *Periculo plenus Metritis morbus est, ex quo si violentius invadat, paucissimae certe emergunt* ».

Periculum majus habetur si ad fundum phlogoseos flagrat processus; quoniam si in abscessum morbus vergat, in abdominis cavo materiae effluunt, et vastationes, quae inde

exoriuntur, lethalem exitum inducunt. Exempla tamen leguntur abscessus qui in uteri cavitate aperti sunt, atque ex orificio ejus materiae educebantur; quo in casu certe melius ominari datum est. Resolutionis exitus conspicitur quum intimam uteri superficiem phlogosis corripuit, lochiis perabunde fluentibus aut haemorrhoidum, aut foetentis humoris et sanguinolenti ex genitalibus fluxu comparente. Accidit quoque, quod morbus hic evanescat phlogistico processu alia in regione insurrecto. Suppurationis exitus a Medico cognoscetur a symptomatum cunctorum moderatione, a febris nota, et doloris imminutione postea quam punctorius magis insaeviebat; a tumore abdominis qui et hydropem mentiri visum fuit, ab excretionibus praepeditis, a pulsu frequentissimo et parvo. In indurationem etiam Metritis finit, quod dignoscetur a symptomatibus alios exitus offerentibus defectu, et ab ipsa exploratione qua duritiem ejus deteget. Haec indurationis species confundi solet cum *Scirrho*, qui tamen aliam plerumque causam habere videtur. — Gangraenae demum infensissimus exitus, frequentissimus occurrit. Ejus signa sunt; omnium phaenomenorum exasperatio, alvi fluxus cadaverosus, niger, involuntarius, doloris

et ardoris cessatio, pulsus intermittens, minimus frequentissimus, extremitates frigent, viscidissimi manant sudores, lipothymiae, convulsiones; quo sub symptomatum apparatu miserrimae vitae aegrotans summum explet articulum.

Restat nunc ut aliqua de convenienti curatione in medium proferam. Quum difficile et arduum opus morbum hunc praesentem sanare sit, solliciti Medici erit illum praecavere. Ad hoc itaque, quae causae cunctae enumerantur ad illum producendum aptae, erunt abigendae; lochiorum fluxus servandus, lactis secretio promovenda, aut si hoc fieri non conducat, apto regimine diaetetico, alvi functionibus ad normam retentis, illi secretioni supplere oportebit. Sin vero in virgine hoc contingat, robusta, plethorica, aut post abortum, quin tamen excedens habeatur sanguinis fluxus, ad antiphlogisticam methodum statim confugiendum, qua inflammationes cunctae vinciuntur, prosternantur. Complicationes quaecumque sint, summopere hoc in morbo tollendae. Gastrica colluvies lento passu tollenda, ut imprimis Baglivi illustris monitum docet. In sensiliori femina animadvertet Medicus ne nervosae febris ingruant symptomata. In omni casu vero princeps remedium est

Venae sectio, ubi praesertim pulsus duri vibrantes febris continuae phlogosim comitantur, *omne hic artis auxilium quaerendum est.* Nihil interest quod aliquod ad cutim exanthema appareat; quum verae metritidis symptomata ostendantur, venae sectio non differenda; *sed sanguinis portio violentiae morbi superandae non impar, nec tarda nimis manu detrahenda est.* Frank P. scripsit.

Conducunt praeterea emollientes injectiones in vagina, aut lintea mucilaginosis et emollientibus imbuta admovere. Diaeta sit admodum severa, jusculis confecta. Potus insuper acidi, nitrici, optime ad infringendam morbi vim valent. Neque usquam ab antiphlogistica et deprimenti methodo abstinendum erit, nisi phaenomena cuncta et mitiora omnino sopiantur, componantur.

Temperamentum asthenicum, irritabilis nimis corporis compages aut debilis, Medici manum regent neu vires nimium infringantur, aut lochiorum secretio alibi divertatur. Sit semper modus in rebus. Hinc tali in casu potius quam, et ultimae phlogoseos reliquiae lanceolae cuspide insequantur, cutis functio diapnoicis incitetur, alvus leniter ducatur, urinae secretio augeatur. Sit cura etiam, ut omne id, quod odorem quemcumque spirat

vitetur, ne et praeconceptae opinionis auxilió nervosae turbae misceantur. Quod si et hae insurgant affectiones aptiori methodo sedanti erunt avertendae. Si suppurationis exitus prodeant signa, tum primum oportet materiam ex utero et vagina educere, processum inde praecipue diaeteticis moderari; viribus tamen aegrotantis hoc in casu valdopere respiciendum.

Haec, quae apud Auctores leguntur de Metritide, recensere hac ego tam solemni die volui, ut mei muneris officium quodammodo explere possem. Nihil enim novi a Medicinae tyrone expspectandum, quum et peritissimi et exercitatissimi in praxi nihil utilitatis addant, sibique saepe satis habeant pro verbis, non de re medica certare. Quum interim scriptoris laudem non inquiram, non ingratiis, Coactoris titulum accipiam. Scio equidem, quod

Nullum est jam dictum, quod non dictum sit prius.

Teren.